

HSAO Contourennota

Uitstroomprofielen & Onderwijsarrangementen

I. Vooraf

In het kader van het Actieplan Professionalisering in de jeugdzorg heeft het HSAO landelijke afspraken gemaakt met het werkveld over een specifiek op de jeugdzorg gericht onderwijsarrangement. Inmiddels is in het verlengde daarvan een landelijk, Croho-opleidingsoverstijgend uitstroomprofiel jeugdzorgwerker ontwikkeld en is overleg gaande over een post-initieel scholingsaanbod (traineeship) voor jeugdzorgwerkers. Deze ontwikkeling was aanleiding voor de Sectorraad HSAO om in algemene zin te beschrijven hoe het HSAO vragen van het werkveld vertaalt in onderwijsarrangementen en welke aanpak, qua procesgang en besluitvorming, de Sectorraad daarbij voor ogen staat. De Sectorraad HSAO legde het resultaat van de discussie hierover vast in deze HSAO Contourennota 'Uitstroomprofielen en onderwijsarrangementen'.

De Sectorraad HSAO heeft deze nota op 21 mei 2010 vastgesteld. Deze is vervolgens door het SAC HSAO op 27 augustus 2010 voorgelegd aan het bestuur van de HBO-raad.

Het thema uitstroomprofielen en onderwijsarrangementen in het HSAO is daarmee niet van de sectorale agenda verdwenen. De uitwerking zal in de komende periode doorgaan. De signalen uit het sociaal-agogisch werkveld zullen ook de komende tijd aandacht vragen van de Sectorraad en het SAC HSAO en het thema uitstroomprofielen en onderwijsarrangementen zal nog regelmatig onderwerp van bespreking met het werkveld zijn.

II. Uitgangspunten

- De missie, visie en reikwijdte van de sector HSAO is beschreven in *'Vele takken, één stam, een kader voor de sociaal-agogische opleidingen'* (VTES; SWP,2008).
- In VTES zijn diverse CROHO-opleidingen genoemd die binnen de sector HSAO worden aangeboden. Zij zijn gezamenlijk in staat om te voorzien in de behoefte aan het opleiden van professionals en de opleidingsvragen voor het sociaal-(ped)agogische werkveld. Het inrichten van nieuwe opleidingen is op dit moment niet gewenst vanuit het oogpunt van een doelmatige inrichting van de sector.
- Dit laat onverlet dat HSAO-opleidingen de verantwoordelijkheid hebben om hun opleidingsprogramma voortdurend te actualiseren en af te stemmen op de ontwikkelingen in het werkveld. Het werkveld heeft de verantwoordelijkheid om de opleiding te adviseren over de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkelingen in het beroepsdomein. Deze wederkerige afhankelijkheid vergt geregeld (landelijk) onderling overleg en samenwerking tussen het HSAO en het werkveld. Dit overleg vindt op microniveau plaats tussen opleidingen/hogescholen en werkveld in de regio en op macroniveau in branche- of werkveldspecifiek overleg tussen werkgevers/brancheorganisaties, werknemers, beroepsorganisaties en opleidingen en in het jaarlijks landelijk overleg HSAO –werkveld met de vertegenwoordigers van de diverse brancheorganisaties in de sociaalagogische sector.
- Het laat tevens onverlet dat sectoroverstijgende ontwikkelingen van invloed kunnen zijn op het opleidingsaanbod. Dergelijke ontwikkelingen doen zich in de beroepspraktijk in het bijzonder voor op het snijvlak van zorg, welzijn en gezondheidszorg. Reden waarom over deze nota afstemming plaatsvindt met de sector HGZO.
- Alle HSAO- c.q. HBO-opleidingen werken op basis van:
 - generieke HBO-competenties, die vertaald zijn naar elk HBO- en HSAO-opleidingsprogramma

en

- o specifieke competenties, die exclusief vereist zijn binnen de uitoefening van een specifiek beroep of verbijzondering binnen een beroep.

Een overzicht van deze indeling is beschreven in het document *'Vele takken, één stam; een kader voor de sociaal-agogische opleidingen'* (VTES; SPW, 2008).

- De vraag van het werkveld kan per situatie verschillen in complexiteit, exclusiviteit en omvang. Naarmate er sprake is van meer specifieke en/of zwaardere eisen aan het beroep of verbijzondering binnen dat beroep zal een meer specifiek onderwijsarrangement noodzakelijk zijn.

III. Van vraag naar aanbod

Vraagzijde

- Voor het inrichten van een profilering binnen de HSAO-opleidingen is het werkveld de vragende partij. Een dergelijke profilering binnen opleidingen wordt gelegitimeerd als een landelijke branche (werkgevers, werknemers en beroepsverenigingen) een erkend beroepsprofiel¹ voorlegt aan de opleidingen. Dit profiel formuleert de kwalitatieve eisen aan het beroep of verbijzondering binnen dat beroep. Dit is de exclusieve verantwoordelijkheid van het werkveld.
- Behalve deze kwalitatieve beschrijving overlegt de branche tevens de uitkomsten van een onderzoek naar de te verwachten kwantitatieve vraag voor de komende tien jaar, uitgesplitst naar het niveau van beroepsuitoefening.
- Inzicht in kwaliteit, omvang en duurzaamheid zijn daarom de kernelementen van de vraagstelling vanuit het werkveld aan de opleidingen.

Aanbodzijde

- HSAO-opleidingen vertalen het beroepsprofiel naar een opleidingsprofiel. De kwalitatieve vraag wordt daarbij vertaald naar een kwalitatief aanbod. De branche / het werkveld kan een toetsende en validerende rol vervullen bij het vaststellen van het opleidingsaanbod. Na validering door het werkveld en vaststelling door de HBO-raad wordt dit profiel opgenomen in de openbare informatiebank competenties van de HBO-raad (de competentiebank²).
- Het opleidingprofiel wordt uitgewerkt in een onderwijsprogramma. Dit laatste is de exclusieve verantwoordelijkheid van de opleiding/hogeschool. Voor het reguliere (ter goedkeuring aan de overheid voor te leggen) onderwijsaanbod zijn de door de overheid vastgestelde NVAO-kwaliteitseisen daarbij kaderstellend (voor andere onderwijsarrangementen kunnen desgewenst specifieke kwaliteitscriteria worden opgesteld).

Onderwijsarrangementen

Het HSAO beschikt bij uitstek over de expertise om te bepalen met welk type onderwijsarrangement het beste voorzien kan worden in de vraag van het werkveld, een en ander in goed overleg met het werkveld. De vraag van het werkveld kan vertaald worden in een van de volgende onderwijsarrangementen:

1. Het programma aanbod van het mbo, of anders in
2. Een associate degree programma als onderdeel van een bacheloropleiding³, of anders in
3. Het majordeel van een bacheloropleiding, of anders in
4. Een minordeel van een bacheloropleiding, of anders in
5. Een uitstroomprofiel van een bacheloropleiding, of anders in

¹ Dit begrip verwijst naar een competentieset die gezien kan worden als een programma-van-eisen dat minimaal vereist is voor de uitoefening van een beroep of verbijzondering binnen een beroep.

² De competentiebank is te raadplegen op www.hbo-raad.nl

³ Vooralsnog kunnen hogescholen associate degree (Ad) programma's uitsluitend in de vorm van pilots aanbieden en geldt voor de pilotfase een specifiek door de overheid vastgesteld goedkeurings- en accreditatieregime.

6. Een post-HBO onderwijsaanbod, al dan niet als onderdeel van een traineeship na het afronden van een bacheloropleiding, of anders in een
7. HBO-masteropleiding, al dan niet na het afronden van een traineeship, of anders in een
8. WO-masteropleiding, als vervolg op een HBO-opleiding, of anders in
9. Andere arrangementen die buiten de verantwoordelijkheid van de HSAO-opleidingen vallen⁴.

Verantwoordelijkheden, spreiding en concentratie

De kwantitatieve behoefte aan specifiek HBO-opgeleide professionals kan per beroepsdomein verschillen. Dit vraagt om een doelmatige inrichting van het opleidingsaanbod. Landelijke spreiding en concentratie kunnen nodig zijn om versnippering en kwaliteitsverlies tegen te gaan en te kunnen voldoen aan de kwaliteitseisen van het werkveld. In dat geval is sectorale afstemming gewenst en verdient samenwerking en verwijzing tussen HSAO-opleidingen aanbeveling. Daarbij fungeert de Sectorraad HSAO als platform voor overleg over spreiding en concentratie van het specifieke opleidingsaanbod.

De verschillende onderwijsarrangementen kennen een verschillende bandbreedte en de verantwoordelijkheid voor de inrichting ligt onderscheiden. De inrichting van:

- Een *majorprogramma* maakt onderdeel uit van een HSAO-bacheloropleiding en de inrichting is – binnen de kaders van het landelijk opleidingsprofiel van die bacheloropleiding - de exclusieve verantwoordelijkheid van de opleiding / de desbetreffende hogeschool. Bekostiging vindt plaats binnen de bekostigingsystematiek van het initiële hoger onderwijs.
*Bijvoorbeeld: major Pedagogiek na een gezamenlijke propedeuse Social Work, leidend tot het bachelordiploma Pedagogiek
- Een *minor*, met aantekening op het diplomasupplement, omvat minimaal 30 EC⁵. Een specifieke minor kan worden afgeleid van een beroepsprofiel en door één of door meerdere hogescholen worden aangeboden. Landelijke afstemming op inhoud en spreiding van dit aanbod in sectoraal verband wordt aanbevolen. De inrichting van dit onderdeel is de verantwoordelijkheid van de opleiding, na validatie door het (regionale of landelijke) werkveld. Bekostiging vindt plaats binnen de bekostigingsystematiek van het initiële hoger onderwijs.
*Bijvoorbeeld: minor GGZ agoog, minor Werken in gedwongen kader
- Zeer zwaarwegende maatschappelijke argumenten kunnen aanleiding zijn om een *uitstroomprofiel met een landelijk én Croho-opleidingsoverstijgend karakter te ontwikkelen*. Een dergelijk landelijk uitstroomprofiel wordt HSAO-breed vastgesteld, *kan een grotere omvang dan 60 EC omvatten* en wordt *na goedkeuring door het bestuur van de HBO-raad geplaatst op de competentiebank van de HBO-raad*. Gaat een hogeschool er toe over het landelijk uitstroomprofiel aan te bieden en in te richten dan wordt het vervolgens door de desbetreffende opleiding(en) Croho-specifiek uitgewerkt⁶. Landelijke spreiding en concentratie van dit aanbod verdient aanbeveling. Bekostiging vindt plaats binnen de bekostigingsystematiek van het initiële hoger onderwijs.
*Bijvoorbeeld: landelijk uitstroomprofiel Jeugdzorg

⁴ Deze arrangementen alsmede arrangementen binnen het mbo en het wo komen in deze notitie verder niet aan de orde. Waar nodig of gewenst kan overleg over de inrichting ervan plaatsvinden. Immers, het HBO en het werkveld zijn uiteraard gebaat bij goede afstemming binnen de beroepskolom.

⁵ EC staat voor European Credit, een studiepunten in het hoger onderwijs. Studiepunten zijn een maat waarmee de zwaarte van (delen van) de opleiding wordt uitgedrukt. De studiebelasting wordt uitgedrukt met het internationale ECTS-systeem. Een studiejaar komt overeen met 60 EC. Een studiepunten staat voor 28 uur studie-inspanning.

⁶ Bijvoorbeeld: MWD, SPH, Pedagogiek, CMV of GPW met uitstroomprofiel jeugdzorg.

- Een *afstudeerrichting of specialisatie* als onderdeel van een HSAO-bacheloropleiding van een hogeschool. Een afstudeerrichting of specialisatie binnen een HSAO-bacheloropleiding is de verantwoordelijkheid van die opleiding en/of hogeschool maar kan ook breder, door meerdere hogescholen of landelijk⁷, worden aangeboden. Bekostiging vindt plaats binnen de bekostigingsystematiek van het initiële hoger onderwijs.

*Bijvoorbeeld: uitstroomprofiel Media, evenementen en cultuur binnen de bacheloropleiding CMV van Hogeschool X

- Een *post-HBO aanbod* kan tegemoet komen aan de nascholingsbehoefte vanuit het werkveld. Dit wordt ontwikkeld door het HBO voor of met het werkveld samen, op basis van onderlinge afspraken en wederzijdse erkenning. Bekostiging vindt plaats door derden (zoals deelnemers en/of werkgevers).

Een post-HBO aanbod kan onderdeel uitmaken van een *traineeship*. Een traineeship is een post-bachelor (inwerk)programma en omvat minimaal een jaar. Daarvan maken tenminste de volgende onderdelen deel uit: werkbegeleiding, vakverdiepende, specifieke modules en meerdere werkervaringsplekken. De inrichting van een traineeship is de verantwoordelijkheid van het werkveld, met validatie door de opleidingen. i.c. de aanbieders van het onderwijsdeel. Betrokkenheid van de opleidingen bij de inrichting en uitvoering van het traineeship heeft een belangrijke meerwaarde, zowel voor de kwaliteit van de aansluiting van het onderwijs op de beroepspraktijk als met het oog op leven lang leren. Bij landelijke invoering van een traineeship verdient landelijke spreiding en concentratie van het post-HBO aanbod aanbeveling. Bekostiging vindt plaats door het werkveld.

*Bijvoorbeeld: traineeship Jeugdzorg

- Een *HBO-masteropleiding*⁸, veelal na een of meerdere jaren werkervaring richt zich op verdere specialisatie en/ of kadervorming. De inrichting van dit aanbod is de verantwoordelijkheid van werkveld (beroepsprofiel) en opleidingen (opleidingsprofiel) gezamenlijk en voldoet aan de NVAO-kwaliteitseisen. Landelijke spreiding en concentratie van dit aanbod verdient aanbeveling. Bekostiging vindt plaats door het HSAO als er sprake is van een (door de overheid) bekostigde masteropleiding en door het werkveld als er sprake is van een onbekostigde masteropleiding.

*Bijvoorbeeld: master Social Work, master Jeugdzorg

De omvang van een arrangement bepaalt de wendbaarheid bij het inspelen op actuele ontwikkelingen en thematieken. Bijvoorbeeld: de houdbaarheid van een minor van 30 EC of een post-HBO leergang zal gemiddeld 3 á 4 jaar zijn; een opleidingsprofiel van een 4-jarige bacheloropleiding heeft een levensduur van 10 á 15 jaar onverlet tussentijdse aanpassingen.

IV. Procesgang bij een vraag naar een (landelijk) onderwijsarrangement

De Sectorraad HSAO is een sectoraal platform voor overleg en afstemming voor alle hogescholen die een of meerdere HSAO-opleidingen aanbieden. Het werkveld kan zich dan ook altijd richten tot de voorzitter van de Sectorraad voor overleg over enigerlei onderwijsarrangement. Afhankelijk van de aard en zwaarte van de vraag, kan vervolgens verdere afstemming tussen onderwijs en werkveld vorm gegeven worden op landelijk niveau (in sectoraal verband of -op opleidingsniveau- met een landelijk opleidingsoverleg i.c. LOO) ofwel in een regio met een groep hogescholen.

⁷ Een dergelijk landelijk met het werkveld overeengekomen opleidingsaanbod maakt over het algemeen onderdeel uit van het voor die Croho-opleiding vastgestelde landelijk opleidingsprofiel.

⁸ Het door de Sectorraad HSAO ingestelde Landelijk Overleg masters HSAO fungeert als platform voor overleg en afstemming op sectoraal niveau over masters in het HSAO.

Hieronder wordt de procedure geschetst die bij vragen van het werkveld naar een landelijk uitstroomprofiel zal worden gevolgd.

Gegeven het uitgangspunt dat de sector HSAO met de huidige Croho-opleidingen kan voldoen aan de vraag naar HSAO-bachelors in de verschillende werkvelden staat de Sectorraad HSAO de volgende werkwijze voor ogen:

- Een vraag van een (landelijke) branche / werkveldpartij wordt ingebracht in de Sectorraad HSAO.
- Om gezamenlijk (opleidingen en werkveld) vast te kunnen stellen dat er een lacune is in het bestaande onderwijsaanbod en te kunnen bezien of de ontwikkeling van een landelijk, Croho-opleidingsoverstijgend uitstroomprofiel in de rede ligt, worden de volgende criteria gehanteerd:
 - De branche / werkveldpartij heeft de opleidingsvraag kwalitatief en kwantitatief onderbouwd en zo inzicht verschaft in kwaliteit, omvang en duurzaamheid van het opleidingsaanbod dat hen voor ogen staat.
 - Er is binnen de sector HSAO overeenstemming dat de aansluiting van het bestaande onderwijsaanbod op (de ontwikkelingen in) het desbetreffende werkveld of beroepsdomein verbetering behoeft. Daarbij geldt de notie dat het hbo opleidt tot beroepen of, in sommige situaties, tot een verbijzondering binnen een beroep.
 - Er is sprake van maatschappelijke noodzaak en urgentie om de aansluiting door middel van een Croho-opleidingsoverstijgend uitstroomprofiel te verbeteren.
- De Sectorraad beoordeelt of er aanleiding is voor verder overleg onder haar regie om in deze lacune te voorzien – of dat een LOO aan zet is of een hogeschool of een groep hogescholen in een regio. Met het oog daarop wordt bezien welk onderwijsarrangement het meest adequaat is, dat wil zeggen of een landelijk uitstroomprofiel inderdaad het meest adequate onderwijsarrangement is. Het zijn derhalve de opleidingen die vaststellen hoe die lacune het beste kan worden ingevuld.
- Als de ontwikkeling van een landelijk uitstroomprofiel geldend voor meer dan één Croho-opleiding in de rede ligt, stelt de Sectorraad HSAO een werkgroep in, samengesteld uit een vertegenwoordiging van de desbetreffende opleidingen en het werkveld, die de opdracht krijgt het uitstroomprofiel te ontwikkelen. De landelijke afspraken die in het landelijk uitstroomprofiel jeugdzorgwerker zijn vastgelegd over de wijze waarop niveau, inhoud en kwaliteit van het uitstroomprofiel landelijk wordt geborgd, gelden daarbij als uitgangspunt.
- Het door de werkgroep ontwikkelde landelijk uitstroomprofiel wordt – nadat het voor commentaar is voorgelegd aan betrokken partijen - ter vaststelling voorgelegd aan de Sectorraad HSAO en vervolgens, voorzien van een advies, door het SAC HSAO ter goedkeuring voorgelegd aan het bestuur van de HBO-raad.
- Na goedkeuring door het bestuur van de HBO-raad wordt het landelijk uitstroomprofiel op de competentiebank van de HBO-raad geplaatst.

Een vergelijkbare procedure kan ook worden gevolgd voor het ontwikkelen van een gezamenlijke minor of Ad-programma.

Belangrijk aandachtspunt tenslotte is hoe om te gaan met de naamgeving en vermelding op het diplomasupplement door hogescholen die een landelijk Croho-opleidingsoverstijgend uitstroomprofiel aanbieden. Bij de aanbieding van het door de Sectorraad HSAO vastgestelde landelijk uitstroomprofiel jeugdzorgwerker aan het bestuur van de HBO-raad heeft het SAC HSAO dit onder de aandacht van het bestuur gebracht.